

néha a kelleténél egy-egy szélesebb gesztussal is bővült, a darab lélektani mélységeit mindenütt elérte és teljes emberi alakot hozott belőle a fölszínre. Megmutatta, hogy a cselekmény művészi kivetítésében minden szólamnál nagyobbban érvényesül az eszmeiség. **Bocskovics** Rózsi fejlődő képességeiről és mind szélesebb alakítókézségéről tett tanúságot. Nehéz fiatal erőnek élvonalbeli színészekkel játszani s hogy nem maradt le, ezzel elérte, hogy nem vonja senki kétségbe tehetségét, sem komoly ígéreteit. **Godányi Zoltán** jelentős szerepben jelentős munkát végzett biztos színészi formaérzékkel. **Juhász Anna** megszokott szerepkörében — cselédasszonyt játszott — új, szép vonásokkal gazdagította az ismert arcot. Egy pillanatra sem sülyedt bele a mellékszerepek jelentéktelenségébe. Jelenvaló volt akkor is, amikor messze elkerülte a szöveg. **Szabó István** röpke szerepéből mély emberi vonásokat hozott elő s fölemelkedett a legjobbak közé. **Raczkó Ilusnál**, **Dováth Amáliánál** és **Tóth Évánál** komoly színészi igyekezetet láttunk.

Ilyen játék megköveteli a színpad tökéletes összhangját is: a szokványos díszletmegoldások, kulissza-közhelyek helyett a művészi igényt. **Dejánovics Mihajlónak** gazdag képzelőereje van és szívesen nyúl a merész megoldások felé. Érdeme, elsősorban az ő érdeme, hogy díszlettervei csaknem mindvégig összhangban álltak a drámai játék különös, költői hullámzásaival.

IRÓK — KÖNYVEK

SZEMBEN A VIHARRAL

Cazi Jozsip élmény-írása

Egy-két héttel ezelőtt érdemes kiadvánnyal gyarapította a Testvériség-Egység kiadóvállalat magyar nyelvű ifjúsági könyveinek sorozatát. **Cazi Jozsip** „Szemben a viharral” c. könyvét adta a szaporodó új olvasók kezébe.

A könyvet Cazi a maga ifjúkori mozgalmi életének ébredéséről írta. A régi Jugoszlávia megalakulása után a kiterbélyesedő munkásmozgalom kezdeti sikerei, az ebből támadó derűs reménykedés és a durván lesújtó kapitalista osztályerosztak első csapásainak idejében találkozik a kis Cazi a munkásszervezkedéssel. A „Hadiárvák otthonának” éhes lakója, majd robotoló kislány Cazi, aki ifjú élményeinek hite-

les és friss ecsetelésével a királyi fegyházakban kezdett később foglalkozni.

Könyve jónéhány fejezetében úgy nekilendül jó elbeszélőkedvében, hogy izgasmas regényekéhez hasonlóan, lélekzetelállítóan sodró történéssel ragad magával egy-egy elmondott életpizód.

Színesek és fiatalosan csillogók az ifjú Cazi elképzelései a proletár jövőről, a felszabadulás sugárzó hajnaláról. A szabadság és a munkás-győzelem után való sóvárgását egészen költi képekbe átömlő fogalmazásban nyújtja. Ellenállhatatlan erővel ad hitet és forró vallomást ifjú lelkületének tiszta törekvéseiről. Hiteles kordokumentum ez a könyv, a szegény hadiárva inas szemlélkedése a régi Jugoszlávia megalakulása utáni első évekből.

A kényelmes polgári életre beren-

dezekedő iparos mesterek, az inastársak, a szociáldemokráta megalkuvás, a vulkóvári képviselője, a rendőrgolyó által legyilkolt kommunista forradalmár: Szupanc elvtárs, a toporzékoló csendőrszázados, a vrangelistákból összeálló ellenforradalmár polgári-gárda, mind-mind élénk, szinte filmszerűen élesképekben jönnek élénk a könyv olvasásakor. Talán mégis legfelejthetlenebb az a fejezet, amelyben inaskori „zsúpolását” szülőfaluja felé, mondja el Cazi. A tizenötévkörüli horvát forradalmár ifjú hosszú vasláncra fűzve nagyobb csapat fogolytársával toloncúton menetel, s kezét egy beográdi szerb nyomdász, Bukovác Nikola kezéhez kötötték. Az ősz, hatvanéves forradalmár az úton bölcsen tanitgatja, s kitartásra buzdítja a forradalmi tettekért lelkesülő fiút. Útközben egy ismeretlen fogolytársuk, kezét kiszabadítva, szökni próbál. Bukovác a szökevényre célzó fegyveres őr puskacsőve elé veti magát és meghal, hogy a megszabadult ismeretlen kommunista harcost le ne lőhesse az őr.

Az emberi önfeláldozás megindító ábrázolása ez. Az öreg Bukovác példáját állította maga elé az ifjú Cazi, aki később végigjárta a régi jugoszláviai mozgalom nehéz útjait, illegális munkát végzett és börtönök lakott. Majd fegyvert fogott a népfőlszabadtó háborúban. A főlszabadtó után különböző fontos állami tisztségeket töltött.

Ma a zágrábi szakszervezeti tanács elnöke és a Kommunista Szövetsége horvátországi központi vezetőségének tagja. Könyvét elsősorban az ifjúságnak szánta, de minden könyvbarát lélekemelő érzéssel olvashatja.

Valóban az ifjúságnak szól tanulságul egy életút megkezdéséről. Nem az írói érdemek fontosak Cazinál — habár íróilag is érdekesen mondja el ön-

életrajzát — hanem az őszinte forradalmár lelkiületének megnyilatkozása. Meghatottsággal forgatja az ember a vonzó közvetlenséggel megírt lapokat, fejezeteket, egy munkásharcos életszakashának keresetlen kivetítését. A mi mai ifjúságunkhoz elkerülő, gyakran zavaros és néha értelmetlenségekkel modernkedő olvasmányok mellett meny nyire új és az igazi modern eszméket példaadóan sugárzó könyv a Cazié! Mert van-e modernebb és emberhez méltóbb írnivaló, mint a szocializmusért küzdő emberek életútjának szép közvetlenséggel készített irodalmi megörökítése? Lehet-e megindítóbb és lelkesítőbb, kalandosabb és ifjakat föl-emelőbb olvasmány, mint a népfőlszabadtó forradalmi küzdelmek harcosainak életregénye?

Nevelő erejű könyv a Cazi könyve. Sok példányban kellene eljuttatni ifjúságunk új rétegei közé, hiszen a most cseperedő évfolyamok mitsem tudnak arról az idegőrlő, kimerítő, szenvedésekkel teli évekről, amelyekben népfőlszabadtó háborunk nagy győzelmét sok-sok áldozatos munkával előkészítették a neves és névtelen mozgalmi emberek.

Jó, ha finom tollal, hiteles élményanyaggal ifjaink emlékezetébe idézik, hogy a világosságot hirtő könyvekért, melyeket most minden tanulóifjunk szabadon a kezébe kap, kínzattással, börtönnel és halállal fizettek a mult rezsimék elnyomott dolgozói. Nagyon sok jajba és vérbe került minden lépésnyi előrehaladás a munkások főlszabadtó-sának útján.

Herceg János jó és izes fordításában a vajdasági magyar olvasók is szívesen veszik kedves olvasmányaik közé Cazi Joszip könyvét, mégha sikerületlen címlapja kissé émellyítően hat is.

Latajk István